УДК 399.9

І. І. ДАХНО
Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ

ГУАНТАНАМО І КРИМ: ПРОЕКЦІЯ КУБИНСЬКОГО ДОСВІДУ

Наукові праці МАУП, 2016, вип. 48(1), с. 12–18

У зв'язку з анексією Росією Криму неминуче постає низка запитань про те, як це і чому могло статися і чи все робилося правильно для того, щоб уникнути такого розвитку подій. Кубинський досвід був би у нагоді, якби він своєчасно і повною мірою був врахований українською владою.

У першому томі "Краткой географической энциклопедии" міститься коротка нотатка про Гуантанамо. Том опубліковано 1960 року. Цілком вірогідно, що на нотатці ще не встиг позначитися прихід до влади на Кубі повстанців, очолюваних Фіделем Кастро та іншими революціонерами. Повстанці захопили Гавану 1 січня 1959 року. Авторові цих рядків тоді було 10 років і він добре пам'ятає новини, які лунали по проводовому радіомовленні про успіхи повстанців у наступі на Гавану. На кілька десятків років на Кубі встановилася диктатура братів Кастро. За цей час автор успішно побував піонером, комсомольцем, безпартійним (у Комуністичну партію його не допустили через "довгий язик" і прихильність до анекдотів). Автор вже став дідом (хоч серце зберіг "кучеряве"), а брати Кастро — все ще при владі. Щоправда, першою роллю старший брат Фідель поступився молодшому брату Раулю. Кубинський варіант соціалізму поки що успішно стояв у протиборстві зі США. Що з ним буде після братів Кастро — відомо лише Богу. До речі, незважаючи на нелюбов комуністів до релігії, комуністична влада Куби ніколи не припиняла дипломатичних взаємин з Ватиканом. На Кубі — католицька релігія.

У нотатці в "Краткой географической энциклопедии" зазначалося, що Гуантанамо (Guantanamo) — це місто на Кубі в провінції Ор'єнте (що означає в перекладі — Східна). 1953 року без передмість в Гуантанамо нараховувалося 65 тис. мешканців. Місто було портом на південно-східному узбережжі біля бухти за такою самою назвою. Через порт здійснювався вивіз кави і цитрусових. Місто вважалося одним із центрів цукрової промисловості. Вироблявся шоколад і лікери [1, *507*].

Ще стисліша нотатка в першому томі двотомного "Энциклопедического словаря" [2, *297*] повідомляла, що поблизу міста розміщена військово-морська база США. Після перемоги кубинської революції (1959 р.) уряд Куби домагається ліквідації цієї бази.

У нотатці "Guantanamo" в "New Webster's Dictionary and Thesaurus of the English Language" [3, *426*] зазначалося, що це — порт на сході Куби в провінції Ор'єнте. Військово-морська база США з 1903 року. Чисельність населення — 129 005 чоловік. Рік не вказувався. Не зазначалося чи враховувалися жителі передмість.

Зрозуміло, що про військово-морську базу Гуантанамо в Інтернеті є інформація як англійською, так і українською та російською мовами. Звісно, що повнішою є англомовна версія. З огляду на зазначене, далі наводиться лише найважливіша інформація з Інтернету з точки зору теми цієї статті. Подробиці читайте в Інтернеті.

У сезон ураганів 1898 року під час американсько-іспанської війни кораблі США використовували бухту як прихисток. Американо-кубинські війська прогнали з бухти іспанців. За Паризьким договором 1898 року

© І. І. Дахно, 2016

Іспанія відмовилася від контролю над усією Кубою на користь США. 1903 року між США і Кубою було укладено договір оренди цієї бази. Вартість оренди була мізерною.

У роки Другої світової війни база використовувалася американцями для поштових операцій, а також була важливою дистрибуційною точкою для торговельних морських конвоїв з Нью-Йорка і Флориди до Панамського каналу і островів Пуерто-Ріко, Ямайка та Тринідад і Тобаго.

До революції 1953–1959 років на базі працювали тисячі кубинців. У середині 1958 року (ще до влади братів Кастро) було припинено прибуття на базу кубинських працівників автотранспортом. Працівники змушені були проходити через кілька воріт. Від воріт на територію бази працівників розвозили автобуси. Станом на 2006 рік на базі працювало лише двоє літніх кубинців. Вони щоденно проходили через північно-східні ворота. Кубинський уряд не дозволяв працевлаштування на базі нових працівників.

22 жовтня 1962 року під час "ракетної кризи", в яку потрапили США і СРСР (з огляду на розміщення на Кубі радянських ракет), з бази було евакуйовано сім'ї американських військовослужбовців. На сім'ю дозволялося мати одну валізу, захопити із собою евакуаційні й імунізаційні картки, прив'язати на подвір'ях домашніх тварин, залишити ключ від будинку на обідньому столі. Людей евакуйовували літаками і кораблями. У грудні 1962 року, після владнання кризи, членам сімей було дозволено повернутися.

З 2002 року на базі діяла військова в'язниця — Гуантанамо-гаванський табір затриманих. Ув'язнювалися там незаконні бойовики, захоплені в Афганістані, Іраку та інших місцях впродовж "Війни з терором".

Станом на липень 2015 року табір ще діяв.

База розташована за 30 км від однойменного міста. Площа бази — 117–120 квадратних кілометрів (плюс до цього 37 квадратних кілометрів водної поверхні), яка здатна вмістити до півсотні великих кораблів. Там знаходиться півтори тисячі службових і житлових об'єктів. Діють механізований порт, судноремонтна майстерня, плавучий док, склади продовольства, боєприпасів, паливно-мастильних матеріалів. Постійно перебуває близько 10 тис. американських військовослужбовців. Є також розважальні заклади, клуби, тенісні корти, бейсбольні майданчики, плавальні басейни, пляжі, іподром, риболовецькі судна, яхти тощо. Відомо ж, що американці люблять жити красиво.

База розподіляється на три основні географічні сектори: гавань Гуантанамо, Підвітряну точку і Навітряну точку. У гавані є кілька островів. На Підвітряній точці знаходиться аеродром. Там само — затока Могоміла і річка Гуантанамо. Є три пляжі. Два використовується мешканцями бази, а третій — закрито.

Основна діяльність відбувається на Навітряній точці. Там — 9 пляжів для мешканців. Найвища точка має висоту 495 футів. Є багато півостровів і захищених від моря берегових відступів.

Після революції 1959 року деякі кубинці втікали на базу з метою пошуку притулку. Восени 1961 року кубинські війська створили 13-кілометровий бар'єр з кактусів вздовж 27-кілометрового паркану на північно-східній секції з метою припинити втечу через базу кубинців до США.

Американські й кубинські війська заклали близько 55 тис. сухопутних мін на "нічийній землі" вздовж периметру бази. Це було друге за величиною мінне поле у світі. 16 травня 1996 року президент США Б. Клінтон наказав розмінувати американське поле. Для боротьби з утікачами почали використовувати сенсори звуку і руху. Кубинський уряд своє поле не розміновував.

З 1939 року вода на базу постачалася трубопроводами від річки на відстані 7 км. За це уряд США платив щомісяця 14 тис. дол. за щоденне споживання 9 тис. кубічних метрів води. 1964 року кубинський уряд припинив водопостачання. Як відомо — без води і ні туди і ні сюди. База мала запас води близько 50 тис. кубічних метрів, тобто на 6 днів. Негайно було запроваджено жорстку економію. Спочатку воду постачали баржею з Ямайки, потім із Сан-Дієго перевезли завод з опріснення води. Коли кубинський уряд

звинуватив американців у крадіжці води, то командир бази Дж. Балклі наказав вирізати з 38-сантиметрового водогону 97 см труби та 51 см — з 25-сантиметрового водогону. Водогони опечатали. Претензії кубинської влади припинилися.

2005 року на базі діяли чотири вітротурбіни вартістю 12 млн дол. Вони забезпечували четверту частину пікового навантаження. Турбіни зменшили використання дизельних електростанцій та забруднення від них і забезпечили щорічну економію в розмірі 1,2 млн дол.

На базі працюють понад 9,5 тис. американських матросів і військових моряків. Гуантанамо — єдина база США в комуністичній країні.

У січні 2015 року делегація Конгресу США вперше за 53 роки прибула з візитом до Куби. Мета — обговорити з владою подальші практичні заходи з нормалізації відносин між США і Кубою. Дипломатичні стосунки між ними були розірвані 1961 року. Щодо Куби було запроваджено ембарго. Доти практично весь кубинський цукор експортувався до США.

Автор цих рядків пам'ятає величезну кількість цукру, яким було на початку 1960-х років завалено крамниці навіть у селах Сумщини. Був і ром.

Скасовувати накладене ембарго в США має право лише Конгрес.

17 грудня 2014 року президент США Барак Обама і кубинський лідер Рауль Кастро синхронно виступили на телебаченні. Повідомили про намір відновити відносини.

В обох країнах із в'язниць звільнено дисидентів.

У січні 2015 року в США оголошено про зняття низки обмежень на поїздки громадян, торгівлю тощо. Звичайний туризм поки що залишався забороненим. Щоправда заборони успішно долалися поїздкою американців на Кубу з території Канади. Американські туристи полюбляли секс з кубинками, на що влада Куби дивилася крізь пальці.

Зафіксовано близько 10 причин, з огляду на які громадяни США можуть відвідувати Кубу, не запитуючи дозволу Державного департаменту США.

Дозволено без лімітів використовувати на Кубі кредитні картки, вивозити з Куби спиртні напої (поміж них, очевидно, й той ром, ложка якого 1961 року забила дух піонеру Івану Дахну) та тютюнові вироби (мабуть же, знамениті сигари) на суму, що не перевищує 100 доларів.

Кілька років тому вважалося, що влада Куби остерігається припливу американських грошей, особливо інвестицій кубинських емігрантів.

Секретні переговори між США і Кубою розпочалися 2013 року. Кубинська економіка виявляла зацікавленість у приватних інвестиціях. Раніше в кубинську економіку інвестували підприємці з Європи (особливо Іспанії), Канади. Бізнесменам США не подобалися законодавчі обмеження.

Однією з причин зближення між США і Кубою стала дешева нафта. У період президентства Уго Чавеса Венесуела постачала Кубі нафту за пільговими цінами. Більшу частину цієї нафти Куба реекспортувала (такі фокуси кубинці робили у минулому і з радянською нафтою). Після падіння цін на нафту кубинське керівництво змушене було шукати інші джерела твердої валюти.

Двома важливими джерелами валюти є:

- міжнародний туризм;
- надходження від кубинської діаспори в США.

Республіканська партія США критикувала президента від Демократичної партії Б. Обаму за зближення з антидемократичним режимом. Економічні свободи на Кубі згодом могли б призвести до політичних свобод. У середовищі кубинських емігрантів у США новини про налагодження відносин між обома країнами зустріли по-різному. Літні кубинці, які втратили багато свого часу на батьківщині, такою новиною не були задоволені. Вони вважали, що Б. Обама їх зрадив. Молоді люди, навпаки, такими відносинами були задоволені, бачили у цьому нові можливості.

У газеті "Вести" 30 січня 2015 року опублікували статтю Дмитра Гомона щодо бази Гуантанамо.

Зазначалося, що США з 1903 року володіли базою Гуантанамо, зобов'язувалися щорічно сплачувати за оренду 4085 доларів. Коли в 1959 році до влади прийшов Фідель Кастро, то Куба відмовилася приймати ці гроші.

На території бази з 2002 року розташована в'язниця Центрального розвідувального управління США. Там ув'язнювалися підозрювані в тероризмі з Афганістану та Іраку. В'язниця була відома тортурами ув'язнених.

Новообраний президент США Барак Обама 2005 року розпорядився її закрити. З огляду на бюрократичні неузгодженості, в'язниця діє й досі. Як військовий об'єкт база вже давно втратила своє значення. США рано чи пізно змушені будуть її закрити [4].

До 2002 року Росія мала станцію стеження в Лурдесі (передмістя Гавани), що діяла ще з часів існування Радянського Союзу. Базу закрито. Згодом ходили чутки про наміри відновити її діяльність. Фахівці вважають, що відмова Росії від бази в Лурдесі була помилкою. Для її відновлення бракує коштів. Та й Куба не зацікавлена демонстративно дозволяти будівництво на базі у процесі налагодження мирних взаємин зі Сполученими Штатами Америки [5].

20 липня 2015 року у Вашингтоні над будівлею посольства Куби піднято її державний прапор. Дипломатичні відносини відновлено через 54 роки. У поновленні роботи посольства брав участь міністр закордонних справ Куби Бруно Родрігес. Закликав до:

- повного зняття блокади;
- повернення території бази Гуантанамо;
- повної поваги суверенітету Куби;
- компенсації за заподіяну людську та економічну шкоду.

На церемонії був присутній державний секретар США Джон Керрі. Він заявив, що ще не обговорюються наміри про зміну угод про оренду та військово-морську базу США, про розуміння серйозної налаштованості на це Куби. Дж. Керрі зазначив, що не може сказати, що станеться у майбутньому.

Повідомлялося, що американський прапор над посольством США в Гавані мав бути піднятий у серпні 2015 року під час візиту до Куби держсекретаря США Дж. Керрі.

Дипломатичними представниками США і Куба обмінювалися вперше з 1961 року. З 1977 року у США й на Кубі роль дипломатичних місій виконували так звані "Секції інтересів" при посольствах Швейцарії в цих країнах. Секція не мала того статусу як посольство. Кубу було включено до країн-спонсорів тероризму за підтримку баскського угрупування "ETA" (Іспанія) і колумбійської повстанської організації "FARC".

У грудні 2014 року президент США Барак Обама звернувся до Конгресу з пропозицією скасувати ембарго щодо Куби [6].

У газеті "Голос України" 19 вересня 2015 року в коротенькій нотатці "У США розпочав роботу посол Куби" зауважувалося, що вперше за 54 роки в США розпочав свою діяльність посол Куби. Вірчі грамоти вручив дипломат з великим досвідом роботи Рамон Кабаньяс Родрігес. З 2012 року він очолював "відділ інтересів" Куби у складі посольства Швейцарії в США. З 20 липня 2015 року, коли між США і Кубою було поновлено дипломатичні відносини, він став тимчасово повіреним у справах Куби у США.

Повідомлялося про намір США послабити обмеження у торгівлі з Кубою. Очікувалося оголошення про дозвіл американським компаніям відкривати на Кубі дочірні підприємства [7].

Час перевести погляд від Гуантанамо на Севастополь. Він посідав і міг би й далі посідати помітне місце в українсько-російських економічних відносинах.

Під час регулярних загострень кримського питання ще до анексії Криму в голові автора цих рядків юрмляться такі варіанти.

• *Продати Росії весь Крим або ж Севастополь.*

Якщо ж продавати, то виручені кошти розподілити між усіма мешканцями України, які були живі на дату укладення угоди. Пускати такі гроші в держбюджет небезпечно. Причина проста — розкрадуть. На продажу наживеться жменька пройдисвітів. Зрозуміло, що вони себе іменуватимуть патріотами і демократами.

Очевидно, пристойної суми грошей Росія не знайшла б. Якщо немає грошей, то є бартер.

• *Вигідно обміняти Крим загалом чи Севастополь* зокрема на якусь російську територію. Якщо валюти у Росії немає, то минулі покоління росіян земельки відхопили чималенько. Допомагали їм у цьому й українці.

Найкраще для цього землеобміну підходила б Кубань та/чи регіони на сході України, зокрема, в Бєлгородській області.

Згадується епізод з літа 1968 року. Автор цих рядків разом зі своїми співкурсниками їхав влітку до Казахстану для роботи у складі студентського будівельного загону. Звечора потяг стояв у Харкові. Влітку ніч коротка. Заснув. Вранці проснувся на іншій станції. Жінки-торговки на пероні "чесали" українською мовою. Подумалося, що потяг ще не виїхав за межі України. Виявилося ж, що він стояв на станції Валуйки (Бєлгородська область). Додамо, що після укладення в 1918 році миру в Брест-Литовську кайзерівські війська окупували Бєлгород. Там тоді ще була Україна.

І Ленін, і Троцький, і кайзер, і Петлюра, і Скоропадський знали, де розпочинається і закінчується Україна.

Нині, можливо, у Валуйках зникла з перону українська мова, адже з того часу минуло майже півстоліття.

• *Найпростішим варіантом* здавався кубинський досвід з військово-морською базою Гуантанамо. База янків існувала, а Фідель разом з Раулем та їх командою будували соціалізм в окремо взятій країні Карибського моря. Американців вони не дражнили відбиранням Гуантанамо. Воєнних провокацій не влаштовували. Таким чином вистояли.

За українським національним звичаєм (можливо, цей звичай є інтернаціональним) із сусідами слід жити якщо не дружньо, то принаймні толерантно. Сусідів можна не любити і навіть зневажати, але це не можна відверто демонструвати.

Нашим "патріотам" до Севастополя слід було ставитися так, як кубинці ставилися до Гуантанамо. Наші ж "патріоти", особливо ті, що величали себе "демократами", вважали шляхетним дражнити Росію виведенням з Криму її Чорноморського флоту. Коли собака прив'язаний до яблуні, то не обов'язково в собаку кидати каменюку. Хай собі під яблунею дрімає.

Хай би сидів у Севастополі мало кому потрібний Чорноморський флот, а Україна в цей час ставала б сучасною соціал-демократичною державою (а не такою, як нині), яка б наочно показувала російському суспільству архаїзм його влади, тобто історичну відсталість. Англійський письменник Річард Олдінгтон писав, що владу аристократії остаточно знищила Перша світова війна. Повернення до аристократичного устрою (як це робиться нині в Росії) — це боротьба проти історії. Нічого не вийде.

За використання російським Чорноморським флотом Севастополя можна було б довго і успішно "доїти" Росію і скромно мовчати, що Чорноморський флот Росії фактично захищав би і Україну. Якби це публічно визнавалося, то Росія могла б вимагати платню за ці послуги.

Хто ж має історичне право на Крим? Татари в Криму — народ некорінний. Вони прийшли туди зі степів Забайкалля під час навали монголо-татар в XIII ст. У Криму вони з'явилися на багато століть пізніше, ніж слов'яни на Балканах. Корінними на Балканах є албанці.

Український письменник Роман Іваничук, якого не особливо жалувала радянська влада, в романі "Мальви" писав, що в народних піснях кримських татар збереглася туга за степами Забайкалля. Мустафа Джемілєв та Рефат Чубаров таких пісень, очевидно, не співають. Їм до вподоби інші пісні та й інша тематика (політично-фантастична). Радикальні кримськотатарські лідери, очевидно, забули криваві події у червні 1989 року у Фергані.

Кримські татари час від часу були тактичними союзниками українських козаків. Стратегічними союзниками вони ніколи не були. Про кровну дружбу не може бути й мови. Якби на одну чашу терезів покласти все добре, що в історичному минулому зробили для України кримські татари, а на іншу — все зле, то лише Богу і Аллаху відомо, яка б чаша переважила. Татарська кіннота здійснювала походи, мабуть, на всій території України, де ріс ковил. Наприкінці 90-х років

XX ст. автор цих рядків ще бачив власними очима скромний північний ковил у заповіднику "Михайлівська цілина", що в Лебединському районі Сумської області. Татарські назви у топоніміці існують ще й досі — Кагарлик, Байрак, Карапиші, Сула тощо. Татари не змогли здолати українців, а українці — татар. Тарас Трясило тряс Крим, але довго втримати його не міг. Кримських татар здолали росіяни. Майбутній російський полководець Михайло Іларіонович Кутузов там втратив око. Татари не чинили такого сильного і тривалого опору російським військам у Криму, як це було, наприклад, на Північному Кавказі. Чеченці — вони і в Бостоні чеченці. Співіснування в XIX ст. слов'янської і татарської громад у Криму загалом можна вважати толерантним. У роки радянсько-німецької війни 1941–1945 років (яку, як відомо, охрестили "Великою", та ще й "Вітчизняною") з німцями співробітничали представники всіх етносів — прибалти, донські й кубанські козаки, власівці, українці. Кримські татари ж співробітничали дуже тісно, хоча це нині в Україні не афішується. Розповіді про таку співпрацю автор цих рядків чув ще в дитинстві від безпосередніх свідків тих подій, а не почерпнув з радянської пропаганди. Що було, то було. Краще турбуватися про нинішнє і майбутнє, щоб згодом за це не було соромно.

У лідера Народного руху України В'ячеслава Чорновола не було палкої любові до Криму. Він не вважав Крим одвічною територією України. Більше історичних претензій на Крим, порівнюючи з татарами, мають греки та караїми.

Вони з'явилися в Криму раніше за татарів, росіяни, зрозуміло ж, пізніше. У нещасному ж українському минулому діяло правило: "хто перший проснувся, той і чоботи взув".

Під час подій, які невдовзі було названо "Революцією Гідності" (називати у нас вміють, згадаймо, що Жовтневий переворот 1917 року у Петрограді було названо аж "великою", аж "соціалістичною", аж "жовтневою", аж "революцією"), політики, які взимку 2014 року рвалися до влади, поводилися так, як поводяться тетереви під час токування. Тетереви в той період нічого не чують. Бери їх хоч голими руками. Те угруповання не врахувало, що, крім київського Майдану, є ще й інша Україна, якій Майдан не до вподоби. Те угруповання, очевидно, не дивилося фільм "Кавказька полонянка", де є чудесний, на всі часи і випадки, тост: "Вип'ємо ж за те, щоб наші бажання збігалися з нашими можливостями!". Між можливостями "демократів" і їх бажаннями виявилася величезна прірва. Отже, Крим було втрачено. Єдина втіха, що він не провалився до центру Землі і не розплавився там у магмі. Це означає, що у майбутньому, коли Україна буде розумною, багатою і сильною, а Росія потрапить у катаклізми, Крим можна буде повернути в лоно України, можливо, разом з Росією, адже "Київ — мати міст руських". До тих пір кримську гірку пігулку слід проковтнути, змиритися із ситуацією, що склалася, та й будувати незалежну українську Україну. Досі вона такою не була.

Слава Богу, що Крим не розтрощено як Донбас. Можна повчитися і у китайців. Вони б давно вже могли розтрощити Тайвань, але терпляче чекають доки яблуко дозріє і само впаде.

Отже, беручи до уваги викладене, можна зробити такі висновки.

1. Вивчення та знання іноземного досвіду в будь-якій сфері може мати не лише світоглядне (пізнавальне), а й практичне значення з метою уникнення помилок, які нерідко можуть бути катастрофічними.

2. Українська еліта, яка прийшла до влади у лютому 2014 року, можливо, про Гуантанамо взагалі нічого не знала. Якщо ж і знала, то з огляду на свою природу і ментальність, не могла вчинити інакше, ніж вона реально вчинила. Практика показала, що ця еліта не вміє зіставляти свої бажання зі своїми ж можливостями. Як наслідок, маємо те, що маємо.

3. Сучасні події в Україні свідчать, що політичні сили ще не доросли до таких понять, як "уряд національної згоди" чи "уряд національного порятунку". Усталені політичні сили опікувалися і продовжують опікуватися своїми олігархічними інтересами, а не незалежністю України. Триває політика пошуку протекторату для України, започаткована низку століть тому.

Література

1. *Краткая* географическая энциклопедия / глав. ред. А. А. Григорьев. — М.: Сов. энцикл., 1960. — Т. 1. — 564 с.

2. *Энциклопедический* словарь: в 2 т. / глав. ред. Б. А. Введенский. — М.: Сов. энцикл., 1963. — Т. 1. — 656 с.

3. *New* Webster's Dictionary and Thesaurus of the English Language. — Danburg: CT, Lexicon Publications, Inc., 1993. — 1149 p. — T–76.

4. *Гордон Д.* Куба и США растопили лед холодной войны / Д. Гордон // Вести. — 19.01.2015.

5. *Гордон Д.* Куба потребовала вернуть Гуантанамо / Д. Гордон // Вести. — 30.01.2015.

6. *Посольство* Куби в США відкрито / Д. Гордон // Голос України. — 22.07.2015.

7. *У США* розпочав роботу посол Куби / Д. Гордон // Голос України. — 19.09.2015.

Проаналізовано політичні, економічні та воєнні аспекти існування американської військово-морської бази Гуантанамо на Кубі. Зіставляються підходи керівництва США і Куби щодо бази Гуантанамо та влади України щодо присутності російського Чорноморського флоту в Україні.

The paper analyzes political, economic and military aspects of American naval base Guantanamo existence in Cuba. Approaches of the USA and Cuba leaders toward Guantanamo base and those of the Ukrainian Adminisration toward the presence of the Russian Black Sea Fleet in Ukraine have been compared.

Анализируются политические, экономические и военные аспекты существования американской военно-морской базы США на Кубе. Сопоставляются подходы руководства США и Кубы относительно базы Гуантанамо и властей Украины относительно присутствия российского Черноморского флота в Украине.

Надійшла 18 січня 2016 р.